

Vedlegg til sak 09/67 Innspill til høring - NOU 2009:18 Rett til læring - Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov

RETT TIL LÆRING. NOU 2009: 18

1. Mandat

Utvalg for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov, Midtlyngutvalget, skal

- Utvalget skal bygge på de overordnede prinsippene om retten til tilpasset og likeverdig opplæring i en inkluderende skole for alle, samt prinsippet om universell utforming.
- Utvalget skal vurdere i hvilken grad vi har et system som sikrer tidlig intervensjon for barn med særlige behov, og vurdere tiltak som kan sikre tidlig innsats og livslang læring.
- Utvalget skal gjøre en grundig vurdering av hvordan den ordinære opplæringen legger til rette for læring og utvikling for den enkelte elev med særskilte behov.
- Utvalget skal vurdere tilbudet til voksne med særskilte behov, herunder voksne med lese- og skrivevansker.
- Utvalget skal gjøre en grundig gjennomgang av spesialundervisningens plass i norsk skole, herunder organisering, ressursbruk og resultater.
- Utvalget skal beskrive det statlige spesialpedagogiske støttesystemet og gjøre en samlet gjennomgang av arbeidsoppgaver og arbeidsdeling mellom enhetene i det statlige støttesystemet, og mellom det statlige støttesystemet og den lokale og regionale PP-tjenesten.
- Utvalget skal beskrive og oppsummere forhold som hemmer og fremmer tverrfaglig og tverretattlig samarbeid, lokalt og på tvers av nivåene.
- Utvalget skal som grunnlag for vurderinger og forslag utarbeide et oppdatert kunnskapsgrunnlag, herunder resultater fra evalueringer m.m.
- Utvalget må gjøre seg kjent med hvordan tilbudet for barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk hjelp er tilrettelagt og organisert i sammenlignbare land og utnytte relevant internasjonal forskning på området.
- Utvalget skal på bakgrunn av sine analyser og vurderinger legge fram konkrete forslag til bedre organisering og effektiv ressursbruk for en fremtidig helhetlig tiltakskjede for barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk hjelp. Forslaget må omfatte:
  - ansvars-, oppgave- og rollefordeling for de ulike instanser på de ulike nivåer
  - Ulike virkemidler med sikte på målrettet og koordinert hjelp nærmest mulig brukeren
  - Særskilt omtale av psykisk helse, sosiale- og emosjonelle vansker og atferdsvansker
  - Vurderinger av fremtidige kompetansebehov i tiltakskjeden og samarbeid mellom støttesystemet og universitets- og høyskolesektoren skal omtales særskilt
- Utvalget skal vurdere økonomiske, administrative og evt. andre vesentlige konsekvenser av de ulike forslagene.
- Utvalget skal fremme forslag innenfor dagens ressursramme.
- Utvalget må arbeide i tråd med utredningsinstruksen med veiledninger.
- Utvalget skal avslutte sitt arbeid innen 1. juli 2009.

2. Strategier og forslag

A. Tidlig innsats og forebygging

1. Barnehage- og skoleeier får plikt til kontinuerlig og systematisk oppfølging av barns og elevers utvikling, læring og læringsmiljø.
2. Det utvikles en ressursbank med varierte verktøy som en støtte for barnehager og skoler i oppfølgingen av barn og elever.
3. Kommunen får plikt til å sikre språkkartlegging av barn omkring fylte tre, fire og fem år. For tospråklige barn må begge språk kartlegges.
4. Læringsboka innføres som felles verktøy for tidlig innsats og oppfølging. Boka følger barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø gjennom barnehage, grunnskole og videregående opplæring.
5. Det gjennomføres foreldresamtaler minimum to ganger per år også i barnehagen.
6. Dokumentasjons- og rapporteringsarbeid i barnehage og skole begrenses til det som tjener barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø. Omfanget av dokumentasjons- og rapporteringssystemer må derfor gjennomgås med sikte på å skape mer sammenheng og frigjøre ressurser til lærings- og utviklingsarbeid.

B. Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

1. Retten til spesialundervisning i opplæringsloven § 5-1 erstattes av en rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen . Denne retten utløses når eleven ikke har et tilfredsstillende læringsutbytte. Tilretteleggingen omfatter det mangfold av tiltak som settes verk i form av personellressurser, materielle ressurser og organisatoriske tiltak.
2. Når tiltak som er satt inn for å bedre læringsutbyttet ikke har hatt ønsket effekt, må barnehage/skole og PP-tjeneste samhandle om den videre tilretteleggingen.
3. Den som har ansvaret for gjennomføringen av ekstra tilrettelegging i opplæringen, må ha relevant kompetanse til å møte de utfordringene som ligger til grunn for tilretteleggingen, eksempelvis spesialpedagogisk kompetanse.
4. Individuell opplæringsplan slik denne beskrives i opplæringsloven § 5-5 skal inngå i læringsboka.
5. Vedtak om ekstra tilrettelegging i opplæringen kan fattes uten sakkyndig vurdering slik det forutsettes i dagens § 5-3 i opplæringsloven, men basert på barnehagens og skolens egen saksforberedelse, gjort i samarbeid med PP-tjenesten. (Dette er beskrevet som et enkeltvedtak uten sakkyndig vurdering)
6. Det skal utarbeides sakkyndig vurdering dersom
  - a. det er sannsynlig at det må gjøres avvik fra læreplanen
  - b. skolen ikke har den nødvendige kompetanse
  - c. foresatte og barnehagen/skolen krever det
  - d. tilretteleggingen vil kunne forutsette større organisatoriske endringer
7. Rett til ekstra tilrettelegging før opplæringspliktig alder hjemles i barnehageloven.
8. En rett til ekstra tilrettelegging på grunnskolens område for voksne. Behovet for en lovfestet rett til ekstra tilrettelegging i videregående opplæring som er organisert særskilt for voksne, utredes.

C. Tilpassede og fleksible opplæringsløp

1. Læreplanverket for Kunnskapsløftet gjennomgås med sikte på å gi fagplanene tydelige innholdsmomenter, og sørge for at det blir et helhetlig og konsistent styringsdokument og arbeidsgrunnlag for opplæringen.

2. Det utvikles differensierte læreplaner i fellesfagene for studieforberedende og yrkesforberedende utdanningsprogrammer, som kan imøtekomme elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer bedre enn i dag.
3. Barnehage- og skoleeiere forsterker rutinene for overganger og samarbeid mellom barnehage, skoler og lærebedrifter.
4. Fylkeskommunene videreutvikler og gjør opplæringstilbud med avvik fra læreplanen tilgjengelig for elever som ved overgang fra grunnskole til videregående opplæring ikke har forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse.
5. Fylkeskommunen oppfordres til å bruke insentivordninger for å tilrettelegge for at lærebedrifter kan ta i mot lærlinger med behov for særskilt oppfølging.
6. Alle elever i yrkesfaglige utdanningsprogrammer får tilbud om et 2+2-løp uavhengig av om de får læreplass eller ikke. Dersom eleven ikke får plass i lærebedrift, skal fylkeskommunen utvikle et tilbud med to års varighet på linje med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom en elevbedrift.
7. Partene i arbeidslivet vurderer gjeldende regulering av funksjonstilleggene mellom yrkes- og utdanningsrådgivere og sosialpedagogiske rådgivere.
8. Rådgivningstjenestens sosialpedagogiske funksjon evalueres og at oppgavene vurderes i sammenheng med PP-tjenestens og Oppfølgingstjenestens oppgaver.

D. PPT og Statped tettere på

1. PP-tjenestens skal være tettere på barnehager og skoler, og videreutvikle kompetanse på læringsmiljø, problematferd og sammensatte lærevansker.
2. Det tas inn en bestemmelse om PP-tjenesten i barnehageloven.
3. Det etableres et nasjonalt utviklingssenter for PP-tjenesten, underlagt Utdanningsdirektoratet, med faglig tilknytning til et universitet eller høyskole. Sentret gis en økonomisk ramme på ca. 6 fagårsverk – 8 mill. kr.
4. Det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for PP-tjenesten og tjenestens samarbeidspartnere med en økonomisk ramme på ca. 50 mill. kr. pr. år.
5. Statped organiseres i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske region-sentre (Sørøst, Vest, Midt og Nord), sammenfallende med helseforetakenes regionsstruktur. Regionsentrene lovfestes.
6. De midler som frigjøres i form av reduserte fellesutgifter og redusert husleie ved samorganisering og samlokalisering av sentrene, avsettes midlertidig som omstillingsmidler slik at de nye regionsentrene kan utvikle sin nye rolle.
7. Regionsentrenes oppgaveportefølje skal innbefatte spisskompetanse på fagområdene syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon, ervervet hjerneskade og omfattende og sammensatte lærevansker.
8. Sentrene/avdelingene for sammensatte lærevansker avvikles i sin nåværende form. 30 av 145 årsverk overføres til de regionale spesialpedagogiske sentrene for å ivareta behovet for kompetanse innenfor områder med lav forekomst knyttet til omfattende og sammensatte lærevansker.
9. Med bakgrunn i reduserte behov avvikles etter hvert de statlige hørselsskolene på grunnskolens nivå.
10. Skoledriften ved Briskeby skole og kompetansesenter og Andebu kompetanse- og skolesenter søkes godkjent i privatskoleloven da behovet synes å være stabilt.
11. SEAD (Samisk spesialpedagogisk støtte) med nåværende ressursramme tas ut av Statpeds portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for samisk spesialpedagogisk støtte. Sentret knyttes faglig til Sámi allaskuvla (Samisk høyskole). Ressursrammen økes ut over dagens nivå med ca. 4 fagårsverk – 3 mill. kr.

12. Lillegården kompetansesenter med nåværende økonomiske ressursramme tas ut av Statped's portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for læringsmiljø og problematferd. Senteret knyttes faglig til et universitet eller en høyskole. Utvalget er delt på om hvorvidt plasseringen gjøres varig eller for en prosjektperiode på fem år hvorefter man vurderer videre tilknytning.
13. Etter at de foreslåtte tidsbegrensede tiltakene er avsluttet, brukes de frigjorte midlene til å styrke PP-tjenesten i kommuner og fylkeskommuner. Partene avtaler nærmere hvordan dette skal skje.

E. Helhet krever tverrfaglig og tverretattlig samarbeid

1. Bestemmelser om individuell plan hjemles i barnehageloven og opplæringsloven.
2. Dagens særlovers bestemmelser om individuell plan harmoniseres i de aktuelle lovverkene.
3. Opplæringsområdet i individuell plan for voksne presiseres.
4. Det oppfordres til mer aktiv bruk av informert samtykke.
5. Det innføres rett til én tjenesteyter (personlig koordinator) ved behov for langvarige og koordinerte tjenester.
6. Det foretas en tydelig grenseoppgang av ansvar mellom spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenestene (barne- og ungdomsklinikkene) og deres oppgaver overfor kommunene.
7. Spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenestene (barne- og ungdomsklinikkene) inngår samarbeidsavtaler.
8. PP-tjenesten får selvstendig henvisningsrett til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og barnehabiliteringstjenesten (HABU).
9. Det legges til rette for økt samarbeid mellom PP-tjenesten og Oppfølgingstjenesten.
10. Kommunene, fylkeskommune og NAV inngår forpliktende samarbeidsavtaler for å sikre at ungdom er i arbeid eller utdanning.
11. Det iverksettes tiltak for at barn under barnevernets omsorg/i barnevernets tiltak får oppfylt sine rettigheter etter barnehageloven og opplæringsloven.
12. Det må klargjøres hvem som har ansvar for tilbud etter skoletid for de som har behov for det etter 7. trinn.

F. Økt kompetanse på alle nivåer

1. Den allmenne kvalifiseringen i relevante grunnutdanninger følges nært opp og styrkes ut fra behovet for kompetanse knyttet til ekstra tilrettelegging i opplæringen, herunder spesialpedagogiske emner.
2. Ordningene for etter- og videreutdanningstilbud blir styrket, både når det gjelder allmenn kvalifisering og kvalifisering i forhold til barn og elever med behov for ekstra tilrettelegging
3. Grunn-, etter- og videreutdanning for lærere samordnes innenfor rammene av GNIST.
4. Barne- og ungdomsarbeidere får hevet sin kompetanse på læringsmiljø og vanlige læringsutfordringer hos barn, slik at de kan bidra til en inkluderende barnehage og skole.
5. Samspillet mellom kartlegging, evaluering og tiltak styrkes som kompetansefelt i lærerutdanningene.
6. Profesjonsorienteringen i de disiplinorienterte masterutdanningene blir styrket når det gjelder praktisk-pedagogisk orientering, krav til praksis i studiene og rådgivning ved starten av yrkeskarrieren.
7. Dagens utdanningstilbud til rådgivere i grunnopplæringen gjennomgås og vurderes med utgangspunkt i kompetansebehovene i rådgivningstjenesten.

8. Det etableres et etter- og videreutdanningstilbud for sosialpedagogiske rådgivere.
9. Det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for barnehager og skoler som skal bidra til utviklingsarbeid, veiledning og kompetanseheving knyttet til vanlige lærevansker hos barn og unge. Programmet gis en økonomisk ramme på ca. 19 mill. kr. per år.
10. Det inngås forpliktende samarbeidsavtaler mellom de spesialpedagogiske regionsentrene og universitets- og høyskolesektoren.
11. De nasjonale sentrene under Utdanningsdirektoratet gis et tydelig ansvar for å bidra til utvikling innenfor ekstra tilrettelegging på sine områder.
12. Forskingen knyttet til barn, unge og voksne med behov for ekstra tilrettelegging i opplæringen styrkes. Det er behov for å heve kvaliteten på denne forskning, slik at kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming og praksis styrkes. Dette bør skje innenfor Utdanning 2020 .
13. Samarbeids- og koordineringskompetanse og kunnskap om andre yrkesgrupper det er aktuelt å samarbeide med sikres bedre i pedagogiske og helse- og sosialfaglige yrkesutdanninger.

Vedlegg til sak 09/68 Høring - Endringer i kommunehelsetjenesteloven og ny forskrift om en verdig eldreomsorg

Forslag til endringer i kommunehelsetjenesteloven:

Departementet foreslår å innta et nytt avsnitt i Lov om helsetjenester i kommunen § 2-1 (nytt avsnitt i kursiv):

§ 2-1 (Rett til helsehjelp)

Enhver har rett til nødvendig helsehjelp i den kommune der han eller hun bor eller midlertidig oppholder seg.

Enhver har rett til et verdig tjenestetilbud når han eller hun har behov for det på grunn av sykdom, funksjonshemming, alder eller av andre årsaker.

Helsetjenesten skal gi den som søker eller trenger helsehjelp de opplysninger vedkommende trenger for å ivareta sin rett, og se til at det ikke påføres unødig utgift, tap, tidsspille eller uleilighet.

Forvaltningslovens regler gjelder ikke for vedtak etter paragrafen her. For vedtak om hjemmesykepleie og vedtak om tildeling eller bortfall av plass i sykehjem eller boform for heldøgns omsorg og pleie gjelder likevel forvaltningslovens regler.

Er det flere som samtidig søker en tjeneste det er knapphet på, regnes de likevel ikke som parter i samme sak, og en søker som mener seg forbigått, kan ikke klage over at en annen har fått ytelsen.

Forslag til forskrift om verdig eldreomsorg (verdighetsgarantien):

§ 1 Formål og virkeområde

Forskriften har som formål å sikre at eldreomsorgen tilrettelegges på en slik måte at dette bidrar til en verdig, trygg og meningsfull alderdom.

Forskriften gjelder den eldreomsorg som ytes i medhold av kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven. Forskriften får anvendelse uavhengig av hvor tjenesten utføres.

Forskriften klargjør hvordan tjenestetilbudet skal utformes for å sikre retten til nødvendig helsehjelp og et verdig tjenestetilbud.

§ 2 Tjenestens verdigrunnlag

De kommunale pleie- og omsorgstjenestene skal legge til rette for en eldreomsorg som sikrer den enkelte tjenestemottaker et verdig og så langt som mulig meningsfylt liv i samsvar med sine individuelle behov.

§ 3 Tjenestens innhold

Tjenestetilbudet skal innrettes i respekt for den enkeltes selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel og sikre at medisinske behov blir ivaretatt. For å oppnå disse målsettingene skal tjenestetilbudet legge til rette for at følgende hensyn ivaretas:

- a) En riktig og forsvarlig boform ut fra den enkeltes behov og tilstand
- b) Et variert og tilstrekkelig kosthold og tilpasset hjelp ved måltider
- c) Et mest mulig normalt liv, med normal døgnrytme og adgang til å komme ut, samt nødvendig hjelp til personlig hygiene
- d) Tilby samtaler om eksistensielle spørsmål
- e) Lindrende behandling og en verdig død.
- t) Å bevare eller øke sin mulighet til å fungere i hverdagen. Omsorgen skal bidra til habilitering og rehabilitering.
- g) Faglig forsvarlig oppfølging av lege og annet relevant personell, som sikrer kontinuitet i behandlingen
- h) Tilby eldre som bor på helseinstitusjon enerom.

§ 4 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft xx xx xxxx

Vedlegg til sak 09/70 09/71 Stortingsmelding 44 (2009) - utdanningslinja - vurderinger fra KS

Stortingsmelding 44 (2008-2009) Utdanningslinja – kommentarer fra KS

Generelle kommentarer

- KS støtter hovedlinjene i meldingen, og premisset om at utdanning er en forutsetning for deltagelse i arbeidslivet og samfunnslivet. Utdanning danner også grunnlaget for aktiv deltagelse i lokalsamfunnet og i lokaldemokratiet. KS er enig i at utdanning er en hovedstrategi for å opprettholde og utvikle det norske velferdssamfunnet. KS ønsker fortsatt ambisiøse skoleeiere, og vil støtte kommunesektorens arbeid for videre utvikling av grunnopplæring, fag- og yrkesutdanning og fagskoleutdanning.
- KS viser til at kommunesektoren står overfor store utfordringer i forhold til å løse framtidens velferdsoppgaver. Til dette trenger vi en innovativ og produktiv arbeidsstyrke. KS støtter et utdanningssystem som sikrer samfunnet generelt og kommunesektoren spesielt den arbeidskraften og den kompetansen vi trenger for å løse de oppgavene som står foran oss.
- Kommunesektoren som ansvarlig for utdanning og sentrale velferdstjenester innen helse og sosial, må i større grad se velferdsområdene i sammenheng. Det kan være behov for å se ulike utdanningsretninger i større sammenheng, og anvende ulike kompetanse i f eks utdanningssektoren.
- KS viser til at utdanning er et av de viktigste virkemidlene for å hindre fattigdom og sosial utstøting. KS ønsker et utdanningssystem som bidrar til å forebygge og utjevne

sosiale forskjeller – slik at vi får aktive lokalsamfunn der alle kan bidra og delta som likeverdige borgere.

- KS merker seg at tiltak mot frafall i skolen rettes mot unge som faller ut på grunn av manglende motivasjon eller svake ferdigheter. Det savnes imidlertid omtale av tiltak rettet mot barn og unge med redusert funksjonsevne enten av fysisk eller psykisk karakter.
- KS støtter tiltak som kan bidra til at kommunen og fylkeskommunen som skoleeier/utdanningsmyndighet får best mulig rammebetingelser for å levere tilstrekkelige tjenester med god kvalitet.
- KS ønsker fortsatt ambisiøse skoleeiere.
- KS støtter meldingens helhetsspektiv, ved at den ser på tiltak på alle nivåer fra grunnskole til høyere utdanning. For å oppnå de ønskede resultater er det viktig med tidlig innsats, tett oppfølging av de som har behov for det og en helhetlig tilnærming til den enkelte elev.
- KS støtter også at forholdet mellom skole og arbeidsliv fra et tidlig stadium i utdanningsløpet styrkes. Ved å ha en mer fleksibel og praksisorientert utdanning allerede fra grunnskoletrinnet, vil flere ha muligheten til å gjennomføre et utdanningsløp. For å bidra til økt rekruttering av unge og nyutdannede til kommunesektoren er det viktig at kontakt mellom de unge og kommunene opprettes tidlig, og at kommunene får vist fram sine muligheter som framtidig arbeidsplass.
- KS er også positive til et større fokus på høyere utdanning og en større grad av samhandling mellom utdanningssektoren og arbeidslivet, slik at utdanningene tilpasses arbeidslivets behov i størst mulig grad.
- KS synes meldingen er ufullstendig når det gjelder gjennomgang av økonomiske og administrative konsekvenser av de ulike tiltakene. Det gjelder både konsekvenser for kommuner/fylkeskommuner som utdanningsmyndighet, og konsekvenser for den enkelte arbeidsgiver blant annet i spørsmål om etter- og videreutdanning. Dette må staten komme tydelig tilbake til.

Kap 2 En variert og mer praktisk grunnopplæring

- KS støtter tiltak som kan bidra til et kompetanseløft i rådgivningstjenesten i grunnskolen. Rådgivningen må legges opp som en reell karriereveiledning, hvor veilederne har god kompetanse om veier inn - og muligheter i yrkeslivet. Kommunesektoren har en utfordring knyttet til å nå ungdom – og få ungdom til å ønske seg en karriere i kommunal sektor. Rådgivningstjenesten kan være en viktig aktør i kommunesektorens omdømmebygging overfor ungdom.
- KS støtter tiltak som kan bedre samarbeidet mellom skole og arbeidsliv. KS er imidlertid bekymret for om faget Utdanningsvalg realiseres som et likeverdig tilbud til alle elever i tråd med fagets intensjoner. Det er utfordringer knyttet til at faget er et tiltak knyttet til karriereveiledning. Karriereveiledning ligger til fylkeskommunen, men selve faget tilhører grunnskolen, som er kommunenes ansvar. Utydelige statlige

styringssignaler om faget vanskeliggjør samhandling mellom kommuner og fylkeskommuner både når det gjelder innhold, logistikk og økonomi.

- KS mener det er viktig å få erfaringer fra forsøkene med det nye faget på ungdomstrinnet – Arbeidslivsfaget. KS ser at intensjonen med faget er god – ved at det gis et mer praktisk alternativ allerede i ungdomskolen. Det er imidlertid også her uklarheter knyttet til økonomi og logistikk, og det er ikke minst viktig å avklare hvilke krav som stilles til de arbeidsplassene som stiller seg til rådighet.
- KS har i høringen til NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida (Karlsenutvalget) støttet utbygging av praksisbrevordningen. Praksisbrevet kan på sikt bygges ut til fullt fagbrev. KS fremhever betydningen av at dette er søkbart, og tilpasset lokale forhold. KS ser dette som et viktig tiltak for å hindre frafall, samt at flere unge får yrkeskompetanse som sektoren vil kunne ha nytte av.
- KS viser til forslag om en nasjonal strategi for læreplasser i offentlig sektor. KS mener ressurser og innsats må kanaliseres til partnerskapene lokalt, sett i forhold lokale muligheter og utfordringer i det lokale arbeidslivet.

Kap 3 Kompetanseutvikling og livslang læring

I kommunal/fylkeskommunal sektor er det totalt vel 16 pst som kun har grunnskoleutdanning og ca 30 pst som har utdanning på videregående skoles nivå. Videre er det i enkelte sektorer, som barnehager og pleie- og omsorg en relativt høy andel ufaglærte, hhv 42 og 23 pst. Framtidens arbeidskraftsbehov tilsier at kommunesektoren må benytte og mobilisere den kompetansen som finnes i sektoren fullt ut. Kompetanseutvikling er et viktig virkemiddel for å opprettholde og utvikle tjenestene, samt for å beholde og utvikle gode medarbeidere.

- KS er selvsagt positive til tiltak som kan bidra til kompetanseutvikling hos voksne medarbeidere, men savner presisering av hva dette vil koste både for utdanningsmyndighetene og for arbeidsgiverne.
- KS støtter etablering av nasjonalt kompetanseforum, under forutsetning av at KS får anledning til å stille med to representanter; en for KS som arbeidsgiverorganisasjon og en for KS som interesseorganisasjon for utdanningsmyndighetene.
- KS støtter ikke et forslag om en nasjonal enhet for karriereveiledning – KS mener ressurser og innsats må kanaliseres til partnerskapene lokalt, sett i forhold lokale muligheter og utfordringer i det lokale arbeidslivet.
- KS støtter ikke en ordning med kompetansetillitsvalgte. Kompetanse må ses i sammenheng med en helhetlig arbeidsgiverpolitikk. Kartlegging av kompetansebehov og strategisk kompetanseutvikling er arbeidsgivers ansvar. KS mener dagens avtaleverk gir godt grunnlag for nødvendig samhandling mellom arbeidsgiver, den enkelte arbeidstaker og tillitsvalgte om kompetanse. Kompetanse er et så sentralt område at det ikke må løsrives og byråkratiseres gjennom en egen tillitsvalgtordning.
- KS mener realkompetansevurdering er viktig både med tanke på videregående opplæring og høyere utdanning. I et eventuelt arbeid for samordning og mer enhetlig praksis for realkompetansevurdering må fylkeskommuner som ansvarlige myndigheter, være sentrale aktører. KS viser her til et pågående samarbeid mellom

HSH/Spokter/KS om utvikling av gode prinsipper å heve ufaglærte medarbeidere innen helse og sosial til helsefagarbeidere. En veileder ferdigstilles i høst. Den vil ta for seg både prinsipper for realkompetansevurdering og for tilrettelagt opplæring på arbeidsplassen.

- KS mener meldingen er mangelfull når det gjelder muligheter for å kombinere trygd og utdanning. Et samarbeid mellom NAV, utdanningsinstitusjoner og arbeidsgivere vil være viktig i forhold til å få personer som står i fare for å falle ut av arbeidslivet – tilbake i jobb.

Kap 4 Fagskoler

- KS er enig i at fagskole gir viktig arbeidslivsrettet og etterspurt kompetanse og er en karrierevei for faglært arbeidskraft. Overføringen av ansvar for fagskoleutdanning til fylkeskommunene gir et godt grunnlag for et helhetlig utdanningstilbud, og KS er fornøyd med at fagskoleutdanning fra nyttår knyttes til det offentlige utdanningstilbudet. For videre styrking av offentlig godkjente og prioriterte fagskoletilbud forutsetter KS at fagskoletilbud innen teknisk/maritime fag og helse og sosialfag fullfinansieres av staten framover. KS er enig i at det er behov for innsats for å styrke statistikk og kunnskapsgrunnlag om fagskolene.
- KS kan støtte forslaget om et råd for fagskolene. Rådet må knyttes tett til Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY). Det vil være behov for å gå gjennom organisering og mandat for andre eksisterende utvalg og forum knyttet til fagskoleutdanning.
- Fagskoleutdanning gir yrkesrettet spisskompetanse som det er stort behov for i arbeidslivet. Med de store utfordringene vi står overfor for å beholde og rekruttere faglært arbeidskraft i åra framover er det viktig å holde dette fokuset på fagskoleutdanning. Samtidig er det i utdanningssystemet lagt opp til ulike veier til generell studiekompetanse, noe som er viktig for den enkelte. KS kan støtte forslaget om at fagskoleutdanning kan gi generell studiekompetanse, men understreker at det primære med fagskoletilbud er å gi etterspurt yrkesrettet kompetanse.
- KS kan støtte forslaget om innføring av fagskolepoeng i forbindelse med innføring av et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Hensikten må være å sikre fleksibilitet og mulighet for å kombinere ulike fagskoletilbud.

Kap 5 Behov for flere høyt utdannede

Kommunesektoren har behov for flere med høyere utdanning. Ca 5 pst i kommunal og fylkeskommunal sektor har såkalt lang høyere utdanning, dvs på hovedfags- eller masternivå. For å være en innovativ og bærekraftig sektor framover er det nødvendig å øke andelen med høyere utdanning i sektoren.

- KS støtter prinsippet om gratis høyere utdanning.
- KS er særlig opptatt av å bygge ut kapasiteten på utdanninger som er grunnleggende viktige for velferdssamfunnet. Vi vil blant annet de neste 20 årene trenge et titalls tusen flere sykepleiere og allmennlærere for å opprettholde tjenestetilbudet innenfor helse og skole.

- KS er opptatt av at de høyere utdanningene er rettet mot arbeidslivets behov. Dette innebærer større grad av praksis også i de høyere utdanningene. KS mener at profesjonsutdanningene også i større grad bør inneholde kommunefaglig kompetanse og kompetanse knyttet til tverrfaglighet og samhandling. KS vil også peke på behovet for en endring knyttet til at dagens medisins- og helseutdanninger i all hovedsak har sin praksisperiode i sykehus.
- KS støtter forslag om en mer fleksibel inngang til høyere utdanning, blant annet ved at Y-veien utbygges til flere fagområder. Dette har KS også kommentert i høringen til NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida (Karlsenutvalget).

Kap 6 Samsvar mellom utdanning og arbeidslivets behov

- KS støtter forslaget om å legge til rette for et bedre system for framskrivninger og analyser av kompetansebehov nasjonalt og ikke minst regionalt. KS peker på fylkeskommunenes økte ansvar på dette området, og understreker nødvendigheten av at arbeid i Kunnskapsdepartementet om et slikt system må koordineres tett med fylkeskommunene.
- KS støtter arbeid for en god og effektiv rådgivnings- og karriereveiledningstjeneste for elever. I meldingen pekes det på at nettstedet *utdanning.no* skal utvikles som en fellesportal for utdanning, yrke og karriere. KS understreker betydningen av gode rammevilkår for helhetlig arbeid lokalt og regionalt med rådgivning og karriereveiledning.
- KS viser til partnerskapsavtalene som nå er inngått i alle fylker mellom fylkeskommunene og NAV fylke for å bedre samhandlingen mellom arbeidslivet og utdanningsmyndighetene. KS mener at et videre arbeid på dette området bør ligge inn under Kunnskapsdepartementet.
- KS støtter videreutvikling av GNIST. KS understreker at det fortsatt er viktig med midler til etterutdanning med vekt på tiltak som fremmer skoleutvikling. Statlige kompetanseutviklingstiltak må gi kommunene lokalt handlingsrom slik at kommunene og fylkeskommunene kan ta ansvar for å utvikle lærernes kompetanse gjennom både individ- og organisasjonsrettede tiltak.
- KS støtter at kommuner og fylkeskommuner etablerer veiledningsordninger for nyutdannede lærere og førskolelærere. Dette bidrar til en mer profesjonalisert yrkesstart fordi de nyutdannedes kompetanse ivaretas og videreutvikles i møtet med oppgavene. KS understreker betydningen av at kommunen som aktiv barnehage- og skoleeier samhandler med lærerutdanningen om ny lærerutdanning, og at det blir etablert gode ordninger for veiledning.
- KS støtter tiltak som gjør helseutdanningene bedre innrettet mot kompetansebehovene i den kommende samhandlingsreformen. KS jobber spesielt med vurdering av kompetansebehov i kommunesektoren knyttet til etablering og gjennomføring av reformen, og vil ha dette som et viktig innsatsområde framover.
- KS er opptatt av å styrke etter- og videreutdanningstilbudet innen helse. KS ønsker å se på behovet og muligheten for å opprette egne videreutdanningstilbud knyttet til

samhandlingskompetanse. KS viser til gode og interessante erfaringer med slike tilbud i Sverige.

- KS mener det er statens ansvar å finansiere etter- og videreutdanning knyttet til samhandlingsreformen, i og med at kompetansekrav og behov i sektoren endres som følge av statlige reformer og endrede rammebetingelser.
- KS vil understreke behovet for økte forskningsmidler til kommunehelsetjenesten, og å sikre en kunnskapsbasert praksis og en kontinuerlig videreutvikling av tjenesten.